

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lotta Hämeen-Anttila

Lausunto hallituksen esityksestä sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Monimuotoiset perheet -verkosto on kymmenen lapsiperhejärjestön muodostama verkosto, jonka tehtävänä on varmistaa perheiden monimuotoisuuden huomioiminen lainsäädäntötyössä ja palvelujärjestelmässä.

Monimuotoiset perheet -verkosto esittää lausuntonaan hallituksen esitykseksi seuraavaa:

Verkosto kiittää sitä, että lapsiperheiden kotipalvelua esitetään subjektiiviseksi oikeudeksi. Verkosto kuitenkin painottaa, että lakiesityksessä tulisi vielä selkiyttää sitä, että perheen oma pyyntö ja itse määrittelemä tarve saada kotipalvelua olisi käytännössäkin riittävä ehto kotipalvelun saamiselle. Kotipalvelu on tehokas ja inhimillinen tapa antaa ennalta ehkäisevää tukea sitä tarvitseville perheille. Verkosto kiittää myös sitä, että lakiesityksessä erikseen todetaan, että kotipalvelua tulee saada myös ilman lastensuojeluasiakkuutta.

Verkosto kuitenkin huomauttaa, että lakiin tai siihen liittyviin asetuksiin tulisi selvästi kirjata palvelun saannin kriteerit sekä varmistaa se, että asiakkaalla on oikeus saada tehty päätös kirjallisena sekä tieto tahosta, jolle päätöksestä voi valittaa.

On erittäin hyvä, että esityksen perhekäsitys on laaja ja perheiden monimuotoisuus on huomioitu luvun 3 § 12 perusteluissa erinomaisesti. Verkosto näkee, että linjaus, jonka mukaan lapsen vanhempien ja huoltajien ohella tulee huomioida myös muut lapsen huolenpidosta vastaavat henkilöt sekä lapsen sisarukset, on äärimmäisen tarpeellinen.

Olisi selkeä parannut nykytilanteeseen, että raskaana olevalle päihteiden käyttäjälle tulisi esityksen mukaan subjektiivinen oikeus päihdepalveluihin. On myös erittäin hyvä linjaus, että lapsen ja vanhemman valvotut tapaamispalvelut tulisivat osaksi sosiaalitoimen toimintaa.

Monimuotoiset perheet -verkosto pitää tärkeänä sitä, että lakimuutoksen myötä lastensuojelun asiakkuus alkaa vasta, kun tarve siihen on todettu tai perheelle tai lapselle jo annetaan palveluja. Samoin verkosto näkee, että lakiesityksen § 9 mom. 3, joka kieltää sosiaaliasiamieheen kohdistuvat vastatoimet, on erinomainen lisäys nykytilanteeseen.

Verkosto huomauttaa, että adoptioneuvontaa koskevassa lakiesityksen perusteluosassa (s. 32) tulisi korvata sanat ”raskaana olevat naiset” muotoilulla ”lapsen adoptioon luovuttamista pohtivat henkilöt”, ja siten kirjoittaa auki, että lapsensa adoptoitavaksi antamista suunnittelevat isät ja muut vanhemmat saavat adoptioneuvontaa, kuten adoptiolaki edellyttää. Tämä muotoilu myös sisältää sen, että adoptioneuvontaa voidaan antaa myös lapsen syntymän jälkeen, ei vain raskausaikana. Adoptioneuvontaa voidaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden antaa myös lapselle itselleen, mikä on myös syytä huomioida.

Adoptioiden lukumäärää kuvaaviin tilastoihin olisi syytä korjata viimeisimmät tiedot sekä lisätä maininta täysikäisten adoptioista (2013: 93 kpl).

Samaa sukupuolta olevien parien sisäisen adoption tapauksissa myös lasta adoptioon luovuttavan biologisen vanhemman tulisi saada adoptioneuvontaa muissa tapauksissa paitsi silloin, jos lapsi ei ole saanut alkuaan hedelmöityshoitoklinikalla siten, että biologisen isän henkilöllisyyttä ei ole saatavilla tai sukuosulujen luovuttaja on kieltänyt isyytensä vahvistamisen.

Verkosto kiittää lakiesityksessä esitettyä velvoitetta kuntalaisten kuulemisesta vähintään kerran valtuustokaudessa ja asiakkaiden osallistamisesta tavoitteista päätettäessä. Verkosto toteaa, että tähän voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen apua.

Verkoston näkemyksen mukaan on hyvä, että palveluntarjoajalla on mahdollisuus yhdessä asiakkaan kanssa ja asiakkaan luvalla ottaa yhteyttä tarvittaviin muihin viranomaisiin. Tämä mahdollistaa tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden muodostumisen. Etenkin monimuotoisten perheiden kohdalla palvelujen hajanaisuus on usein osasy siihen, ettei perhe saa tarvitsemaansa apua.

Verkosto huomauttaa, että lain tavoite turvata sosiaalihuollon toimintaedellytyksiä sen vastuulle ja osaamiseen kuuluvissa asioissa edellyttää jatkuvasti lisääntyvää tietoa perheiden monimuotoisuudesta sekä monimuotoisten perheiden erityispiirteistä ja niiden huomioimisesta palveluissa.

Lausunnon keskeinen sisältö

Monimuotoiset perheet verkosto kiittää lausunnossaan lakiesitystä seuraavista seikoista:

- Subjektiiivinen oikeus lapsiperheiden kotipalveluun
- Kotipalvelun saatavuus ilman lastensuojelun asiakkuutta
- Perheiden monimuotoisuuden erittäin hyvä ja kattava huomioiminen
- Raskaana olevien subjektiiivinen oikeus päihdepalveluihin

- Lapsen ja vanhemman valvottujen tapaamisten tuleminen osaksi sosiaalihuollon toimintaa
- Kuntalaisten kuuleminen ja asiakkaiden osallistaminen palvelujen kehittämiseen
- Palvelukokonaisuuden mahdollistaminen viranomaisyhteistyötä tehostamalla

Verkoston lausunnossa esitetään seuraavat keskeiset huomautukset:

- Asiakkaalla tulee olla oikeus kirjalliseen päätökseen palvelujen saamisesta sekä valitusoikeus päätöksestä. Palvelun saamisen kriteerit tulee kirjoittaa auki.
- Laissa tulisi selvästi linjata, että perheen oma ilmoitus avun tarpeesta olisi riittävä peruste kotipalvelun saamiselle
- Perheiden monimuotoisuudesta ja monimuotoisiin perheisiin liittyvistä erityispiirteistä tulee olla palveluissa riittävästi ajankohtaista tietoa, jotta monimuotoisten perheiden palvelut voidaan riittävällä tasolla turvata

Lisätietoja:

Anna Moring, projektipäällikkö
Monimuotoiset perheet -verkosto
Kaikkien perheiden Suomi -hanke
Simonkatu 8 A, 3. krs
00100 Helsinki

anna.moring@monimuotoisetperheet.fi
050 3750832